

מסורת
הש"ס

ברכה שנייה ושלשית ואינו יודע ברכה ראשונה או שאחד יודע
לבדך ברכה ראשונה ואחד יודע לבדך ברכה שנייה ואחד יודע
לבדך ברכה שלשית חייבין לבדך ברכה המזון לפי שאפשר לבדך
כל אחד ברכה מן ברכה אחת שהוא יודע וממלאת ברכת המזון
כולה משנים מהם או משלשתן: תורה אור

ברכות מח:

תוספתא פ"ו

שם דף כה
ירושלמי מגיל
פ"ד כ"ה

הא ארבעה לא אין תימר ברכת זימון ראשונה
ניתני ארבעה אשכחן תני ארבעה אין תימר זו
הון את הכל קשיא אין תימר זו הטוב והמטיב
לית את יכול שנייה היא. *דאמר רב הונא
משניתנו הרוני ביתר לקבורה נקבעה הטוב
והמטיב. הטוב שלא נסרחו והמטיב שניתנו
לקבורה. אמר רב הונא תיפתר בר' ישימאל
דבי רבי ישימאל אמר הטוב והמטיב דבר תורה
דכתיב *ואכלת ושבעת וברכת *זו ברכת הזימון.
את ה' אלהיך זו הון את הכל. על הארץ זו
ברכת הארץ. הטובה זו ברכת בונה ירושלים.
וכן הוא אומר *ההר הטוב הזה והלבנון אשר נתן
לך זה הטוב והמטיב *כתוב בתורה ברכה
לפניה ואין כתוב בתורה ברכה לאחריה מה כתיב
לפניה *כי שם ה' אקרא חבו גודל לאלהינו
כתיב במזון ברכה לאחריו ואין כתיב לפניו מה
כתיב לאחריו ואכלת ושבעת וברכת. ומניין ליתן את
האמור בזה בזה. ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן
איתא שם שניא' ברכה לפניו. אף שם שניא' במזון
ברכה לפניו. ומה שם

כתוב בתורה ברכה לפני' כו' רש"י בשם ר"י איתא שם שם כו' אף שם
שנאמר בתורה לאחר' עד כדון כר"ע בר' ישימאל פי' דר"ע ס"ל
דעונשין מן הדיון. ור"י ס"ל דאין עונשין מן הדיון. ופליגי בזה ר"ע ור"י
במס' יבמות פ"א ה"א ובפ"ק ביבמות בירושלמי פ"א. וכן מובאר בירושלמי
במס' יומא פ"ה ה"ג דפליגי בזה ר"ע ור"י. א"ל לפי' הק"ו דקאמר בסמוך
מה אם מוזן. שאינו עשין ברכה לפניו
עשין ברכה לאחריו תורה שטעון ברכה
לפניו אינו דין שטעון ברכה לאחריו
והדר יליק ק"ו הוה איפכא מתורה
לפניה"ו מה תורה שאינה עשין ברכה
לאחריו עשין ברכה לפניו בהמ"ו שטעון
ברכה לאחריו אינו דין שטעון ברכה
לפניו. ופירש"י ו"ל הק"ו הוה מה
בהמ"ו שאינו עשין ברכה לפניו ר"ל
שאינו מפורש בקרא מפורש ברכה לפניו
עכ"ל. ו"ל דהא בלחמא ברהמ"ו עשין
ברכה לפניו מק"ו וכן תורה עשין
ברכה לאחריו מק"ו והאידן ליק חס"כ
ברהמ"ו לפניו מק"ו מתורה שחין עשין
ברכה לאחריו הא תורה נמי נר"ר
ברכה לאחריו מק"ו חס"כ ע"כ דהק"ו
הוה דברהמ"ו אינו עשין ברכה לפניו
ותורה לאחריו שאינה עשין ברכה
ממקרא מפורש דפירש"י ו"ל ולכאורה
מאי ג"מ בין אס. מפורש בתורה או
מדיון ק"ו הא ק"ו גופ' מדאורייתא
הוה מ"ג מדות חס"כ ע"כ דקיל ק"ו
מגופ' דקרא דלילוי גופ' דקרא עונשין

גליון
הש"ס

כתוב בתורה
ברכה לפניו
וכו'. ע' רמב"ן
כס' המלות
מזה טו במלות
שבת הרמב"ם
ז"ל למנחו לפי
דעתו. וע'
ברש"י פ"ה
כאן והוכיח
מה דה"ל
דאורייתא ופ'
כתיב"ע בתי
ספר פ"ב
מתעלה ובשר'ת
הספרי
ח"א ס' א
ופירש"י ס'ו
מו. ובתשובה
והוא דפסקה
במפרש' ה"ס
הארבנו ב"ס.
וע' בתבואת
שם ובמחש' פ'
כח:

פירוש מבעל ספר חרדים

השנייה והשלשית ולא הראשונה או שאחד יודע ברכה ראשונה ואחד
חייבין ברכת המזון לפי שאפשר לבדך כל אחד ואחד בברכה שהוא יודע וממלאת
ברכה המזון טעם משנים או מג' ובמקור מנה דברכת מזון פס ברכת המזון אינה
אלא ג' ברכות לבדך מדקתיב ב' ו' ולא קתיב נמי ד' משום דלא תשיב נבדך ברכה
לפניה ולאחרי' אין לבדך א' אתה יודע תני ברכה סילכך ד' לא קתיב נבדך וכן
א' אפשר לתקן ודקין אשכחן אחרת דקתיב ב' ו' ד' ואף דלמדי כוונתו:
אין תימר ו' הון את הכל קשיא. כלומר הכי בכרייתא דקתיב ב' ו' הקשיו למד'
זו ברכת המזון ולא יכול לתרץ אלא אמר חס"כ דלמדי כתיב תנא דתנא' ד' מי ניתא
נמי דלמדי ברכת המזון לא תשיב ברכה לטעם אלא ברכה ראשונה היינו הון את
הכל תיקבי כי כרייתא [דקתיב] ב' ו' ד' דאם תרצה לתרץ חלוקה ארבעה ארבעה מהם
דחשיב ברכה רביעית דכיון הטוב והמטיב ויודך כרייתא לא תשיב אלא ה' אין
האם יכול לתרץ דהכרטיט היו דרכין לפי' דל"ר הונא וכו' ולא ידע המקשה דלמדי
בוס תנא כעולם דאמר דהטוב והמטיב דאורייתא: כי שם ה' אקרא. היינו תורה
דכל התורה שמויתו של הקב"ה כחלת הקריאה הכו גודל דהיינו ברכה: שם שם.
דכתיב פרשת ראה ואכלת לפני ה' וכו'. לכן שמו שם משער דגון ואפי' דכתורה
שם

עשין שישלמו לברכת המזון כולם וכבר הודו וסבירא ליה ה"ר"ה ברא דהא וכו' דהתם
כל גדולי המפרשים כ"י יונה והרשב"א והרא"ם ז"ל ובענין שאלו התוס' לפיהם לא דעת
היו ברכת המזון דקתיב דיון אחד מפקסין לשנים דלעיל ולדעתם גם הם היו דהא דקאמר
ויקרא א' מהן ליתן לו מתפרש כמו כן כמו שפירשו שם ופיר' זה איחזק בירושלמי אכל
הכ"ס קשה על פירושם זה וישיק דהכל מתבאר פ"ה ה"ר"ה במבואר פנים. והרשב"א
ז"ל דהא שכתב כל דברי ה"ר"ה ס"ס וכתב ולפי פ' זה הא דהני טעם ארבעה סבין
נמי מתפרש פנים פנים בברכת המזון טעם מג. מכן. ופירושם מתבאר. ופירושם כמקור
ועולם כהון אלא דקשה לי קת' למה לא תנין טעם ושנא ארבעה דכשנא דכשנא
קמייתא לא תני אחד וטעם ושנא כמקור דלחזק לזה הדעות הוה אלא תני אלא מאי דלית
בוס הדעות דכיון שחלקת לשנים ושנא אלא לאידך כרייתא מאי שפירא לא מה שני ולי
ימא דהדעות דכיון דלית לאשמושין דפליג אידך כרייתא לא ליתי אלא ארבעה מברכין
ברכת המזון כפ"ל הרשב"א. ויש לתרץ דקדוקו ז"ל דלי לא הוה טעם אלא ארבעה ה"ל
דלחזק כדך תנא דס"ל הטוב ומטיב נמי דאורייתא הוה כדכתיב למיזון ככל ויפתח כ"י
ישמעאל וכו' וכן התם נמי כה"ג לסכנת רב שש וישאל למאי דק"ל כדך מ"ד דברכת
המזון עד נבדך וברכת הון ברכה שני וכו' וכדפסק שם ה"ר"ה בלחמא כדך נחמן וכן דעת
הרמב"ם ז"ל פ"ה הל' ב' והטוב ומטיב לא דאורייתא שפיר טעם לומר דמאי דיוקא

מראה הפנים

עשין שישלמו לברכת המזון כולם וכבר הודו וסבירא ליה ה"ר"ה ברא דהא וכו' דהתם
כל גדולי המפרשים כ"י יונה והרשב"א והרא"ם ז"ל ובענין שאלו התוס' לפיהם לא דעת
היו ברכת המזון דקתיב דיון אחד מפקסין לשנים דלעיל ולדעתם גם הם היו דהא דקאמר
ויקרא א' מהן ליתן לו מתפרש כמו כן כמו שפירשו שם ופיר' זה איחזק בירושלמי אכל
הכ"ס קשה על פירושם זה וישיק דהכל מתבאר פ"ה ה"ר"ה במבואר פנים. והרשב"א
ז"ל דהא שכתב כל דברי ה"ר"ה ס"ס וכתב ולפי פ' זה הא דהני טעם ארבעה סבין
נמי מתפרש פנים פנים בברכת המזון טעם מג. מכן. ופירושם מתבאר. ופירושם כמקור
ועולם כהון אלא דקשה לי קת' למה לא תנין טעם ושנא ארבעה דכשנא דכשנא
קמייתא לא תני אחד וטעם ושנא כמקור דלחזק לזה הדעות הוה אלא תני אלא מאי דלית
בוס הדעות דכיון שחלקת לשנים ושנא אלא לאידך כרייתא מאי שפירא לא מה שני ולי
ימא דהדעות דכיון דלית לאשמושין דפליג אידך כרייתא לא ליתי אלא ארבעה מברכין
ברכת המזון כפ"ל הרשב"א. ויש לתרץ דקדוקו ז"ל דלי לא הוה טעם אלא ארבעה ה"ל
דלחזק כדך תנא דס"ל הטוב ומטיב נמי דאורייתא הוה כדכתיב למיזון ככל ויפתח כ"י
ישמעאל וכו' וכן התם נמי כה"ג לסכנת רב שש וישאל למאי דק"ל כדך מ"ד דברכת
המזון עד נבדך וברכת הון ברכה שני וכו' וכדפסק שם ה"ר"ה בלחמא כדך נחמן וכן דעת
הרמב"ם ז"ל פ"ה הל' ב' והטוב ומטיב לא דאורייתא שפיר טעם לומר דמאי דיוקא

כתוב

התורה שני' ושלשית ואינו יודע ברכה ראשונה או שאחד יודע
לבדך ברכה ראשונה ואחד יודע לבדך ברכה שנייה ואחד יודע לבדך ברכה שלשית חייבין לבדך ברכה המזון לפי שאפשר לבדך
כל אחד ברכה מן ברכה אחת שהוא יודע וממלאת ברכת המזון כולה משנים מהם או משלשתן: תורה אור

שני נוסחאות (טו"ב) ההר הטוב (דברים י')

עמרי וירושלים תניא

דכתיב ואכלת ושבעת ב' פס' בהקדמה: שם שם לנ"ש שפ"ש תרא"פ ופ"ש חש"ק מנילה (פ"ד ה"א):

ברכות נב